

Informacija o potrebi organizovanja studijskog programa

konzervacije i restauracije

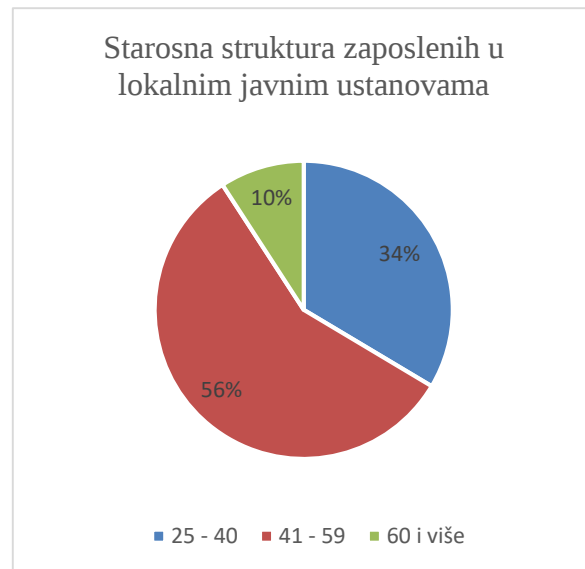
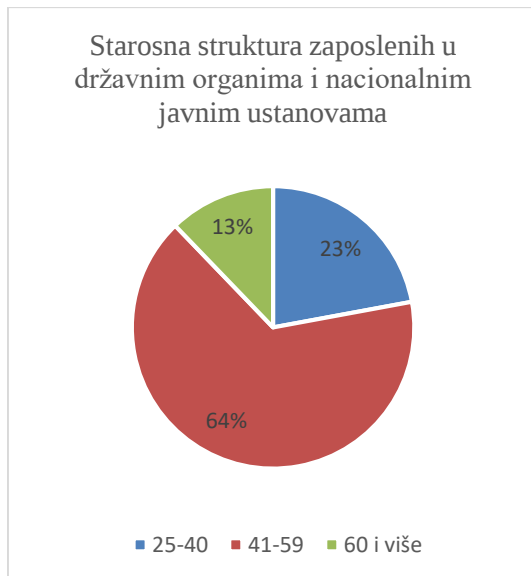
U okviru poslova na strateškom planiranju u kulturnoj baštini, Ministarstvo kulture sprovodilo je opsežne analize svih faktora koji utiču na opšte stanje u ovoj oblasti. Navedene aktivnosti u proteklom periodu odnosile su se na izvještaje o stanju u kulturnoj baštini (2006. godine), donošenje seta propisa koji bliže uređuju ovu oblast, a koji su usaglašavani sa evropskim zakonodavstvom i pravilima konzervatorske i drugih djelatnosti iz oblasti zaštite i očuvanja kulturnog nasljeđa, reformom institucionalnih nosilaca djelatnosti iz oblasti kulturne baštine i posebno kadrovskim kapacitetima u državnim organima, nacionalnim i opštinskim ustanovama iz oblasti kulturne baštine. S tim u vezi izrađena je **Informacija o kadrovskim kapacitetima organa i ustanova koji se bave zaštitom i očuvanjem kulturne baštine** (u daljem tekstu: Informacija), koju je na prijedlog Ministarstva kulture usvojila Vlada Crne Gore i donijela Zaključke broj 07-4447 od 27. septembra 2018. godine.

Predmetni Zaključci, pored ostalog, odnosili su se i na iniciranje organizovanja studijskog (osnovnog, master i doktorskog) programa konzervacije i restauracije u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju, kao i stipendiranje budućih studenata za ovaj program u Crnoj Gori ili u inostranstvu; izradu informatora o akademskim studijama iz oblasti kulturne baštine u inostranstvu; Standarda zanimanja, Standarda kvalifikacije, Programa obrazovanja za stručne kvalifikacije konzervator i pripremu odgovarajućih programa iz djelatnosti zaštite i očuvanja kulturne baštine.

Informacija je obuhvatila pravne subjekte koje je osnovala Crna Gora ili lokalna samouprava, a koji predstavljaju institucionalnu mrežu sistema zaštite i očuvanja kulturne baštine i osnov su za obezbjeđivanje ravnomjernog razvoja njenih djelatnosti na prostoru Države. Kadrovski kapaciteti u navedenim pravnim subjektima koji obavljaju poslove od javnog interesa, predstavljaju bitan činilac za održivost sistema zaštite i očuvanja kulturne baštine, a odnose se na zaposlene na poslovima zaštite i očuvanja kulturne baštine, odnosno 533 zaposlena u državnim organima i nacionalnim javnim ustanovama, kao i 670 zaposlenih u opštinskim javnim ustanovama. Na poslovima zaštite i očuvanja kulturne baštine, zaposleno je 382 lica, ili 72 % od ukupnog broja zaposlenih u organima državne uprave i nacionalnim javnim ustanovama, i 287 u lokalnim javnim ustanovama, što je 43% od ukupnog broja zaposlenih. Imajući u vidu navedeno, može se konstatovati da u lokalnim javnim ustanovama programske aktivnosti obavlja manji broj zaposlenih u odnosu na administrativno-tehničke poslove, što je posebno izraženo kod centara za kulturu.

Najveći broj diplomiranih konzervatora i restauratora u crnogorskim ustanovama kulture stekao je formalno obrazovanje na Kulturološkom fakultetu Univerziteta Crne Gore, koji je djelovao na Cetinju u periodu od 1982. do 1988. godine, kada se ukida i osniva Fakultet likovnih umjetnosti. **Navedena okolnost uslovia je da se postojeći konzervatorski kadar, koji čini 50% ukupno zaposlenih stručnih lica u oblasti zaštite i očuvanja kulturne baštine, nalazi u starosnoj dobi 50-60 godina života, pa postoji realna opasnost da će odlaskom zatečenog stručnog kadra u penziju**

konzervatorska djelatnost, ostati bez osnovnog usko-specijalizovanog stručnog kadra, neophodnog za obavljanje specifičnih poslova konzervatorske djelatnosti.

Važno je istaći, da diplomirani konzervatori i restauratori u čitavom sistemu zaštite kulturnog naslijeđa jedini obavljaju poslove na sprovođenju konzervatorskih mjera na svim vrstama kulturnih dobara, pored arhitekata koji obavljaju određene poslove konzervatorske djelatnosti, te je zbog specifičnosti istih, veoma važan i broj izvršilaca. Dakle, Informacijom je pored ostalog, prikazan broj diplomiranih konzervatora i restauratora u organima državne uprave i nacionalnim ustanovama kulture (57, kao u grafičkom prikazu ispod) i opštinskim javnim ustanovama (17).

Cijeneći navedeno, Ministarstvo kulture je u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i Ministarstvom vanjskih poslova, sprovelo brojne aktivnosti koje se odnose na spisak inostranih univerziteta koji organizuju, pored ostalih i studijske programe konzervacije i restauracije, strukturu postojećeg kadra prema dinamici sticanja uslova za penziju, a sve

u skladu sa navedenim Zaključcima Vlade Crne Gore. Takođe, Ministarstvo kulture je u skladu sa navedenim Zaključcima, a na osnovu Zaključaka Vlade Crne Gore (broj 07-7546 od 12. decembra 2019. godine), potpisalo Sporazum o saradnji sa Organizacijom za obrazovanje, nauku i kulturu Ujedinjenih nacija (UNESCO) na Projektu „Jačanje upravljanja, promocije i održivog korišćenja kulturne baštine za razvoj u Crnoj Gori“, u okviru kojeg se rade tri dokumenta: ***Strategija razvoja kulturne baštine za period 2020-2025, Nacionalna strategija zaštite i održivog korištenja kulturne baštine i Pregled institucionalnog okvira i kapaciteta državnih organa i javnih ustanova nadležnih za zaštitu i upravljanje kulturnom baštinom.***

Crnogorska kulturna baština vjerodostojan je dokaz istorijskog i kulturnog trajanja na ovom prostoru. Pravilno isčitavanje kontinuiteta svih kulturno-istorijskih slojeva, u konkretnom susretu sa predmetima i artefaktima koji o tome svjedoče, predstavlja jedan od najznačajnijih činilaca očuvanja identiteta naše države. Iz razloga ovakve, osjetljive pozicije djelovanja konzervatora i restauratora, opravdanost školovanja tako specifičnog kadra na domaćem terenu - u Crnoj Gori, ima nepobitno opravdanje.

Posebno ističemo da su savremeni zahtjevi konzervatorske struke specifični i da zahtijevaju odgovarajući obrazovni nivo kadra koji posjeduje stručne kompetencije u oblasti konzervacije nepokretnog i pokretnog kulturnog nasljeđa (djela likovnih i primijenjenih umjetnosti, zidno slikarstvo i mozaike, ikonostase, kamenu plastiku, arheološke ostatke i artefakta, muzejski, bibliotečki i arhivski fond i drugo), kao i da cijenimo da je potrebno ovaj kadar obrazovati u Crnoj Gori, na nacionalnom univerzitetu, u okviru osnovnog specijalizovanog studijskog programa konzervacije i restauracije. Posebna pogodnost je i to što se ovaj kadar može obrazovati u okviru likovnih ili primijenjenih umjetničkih akademija, fakulteta prirodnih ili humanističkih nauka. U svakom od navedenih slučaja radi se o studijskim programima interdisciplinarnog karaktera, gdje se prepliću znanja, kompetencije i vještine iz različitih domena umjetničkih disciplina, prirodnih i humanističkih nauka, za šta vjerujemo da Univerzitet Crne Gore sa postojećom strukturom svojih organizacionih jedinica ima sve potrebne predispozicije.

Zbog organizovanja studijskog programa konzervacije i restauracije u Crnoj Gori, Ministarstvo kulture uputilo je zahtjev (akt. broj 01-4369 od 05.12.2019.godine) za podršku Univerzitetu Crne Gore u pogledu razmatranja mogućnosti o organizovanju istog. **Univerzitet je, aktom broj 01-2093 od 7.05.2020. godine, iskazao podršku u osnivanju predmetnog studijskog programa, razradio koncept i preduzeo konkretne mjere, pripremio dokumentaciju za akreditaciju i osnivanje Interdisciplinarnog studijskog programa konzervacija i restauracija, osnovnih i master studija, uz napomenu da se u kasnijoj fazi organizuje i doktorski nivo studija. U predmetnom aktu naveden je i siže ovog studijskog programa koji bi bio**

organizovan u okviru Fakulteta likovnih umjetnosti, na Cetinju, ali bi se obrazovni proces odvijao u saradnji sa Prirodno-matematičkim, Metalurško-tehnološkim i Arhitektonskim fakultetom Univerziteta Crne Gore u Podgorici. Takođe, Univerzitet je ukazao na finansijske pokazatelje za pet godina rada novog studijskog programa, uz napomenu da se ista moraju obezbijediti posebno, jer su raspoloživa sredstva Univerziteta limitirana i namjenski opredijeljena.

Cijeneći navedeno, Univerzitet Crne Gore ima uslove za organizovanje studijskog programa iz oblasti zaštite i očuvanja kulturnog nasljeđa Crne Gore, odnosno konzervacije i restauracije, zbog javnog interesa i odgovornosti za stanje u ovoj vrlo osjetljivoj i odgovornoj oblasti od visokog državnog značaja. U prilog navedenog govori i činjenica da je Fakultet likovnih umjetnosti na Cetinju pravni nasljednik nekadašnjeg Kulturološkog fakulteta, kao i to da se na Cetinju nalaze najznačajnije nacionalne ustanove kulture, čiji fondovi upravo predstavljaju nastavnu i naučnu bazu za istraživanje, čuvanje, konzervaciju i restauraciju, te se praktični dio nastave može odvijati i u specijalizovanim ateljeima Javne ustanove Centar za konzervaciju i arheologiju, kao i u direktnom kontaktu sa nepokretnom kulturnom baštinom. Napominjemo da se navedena praksa primjenjuje i u drugim državama, naročito u regionu, tako da su na prostoru bivše SFRJ, umjetničke akademije gotovo isključivo zadužene za obrazovanje kadra u konzervatorskoj struci (Ljubljana, Zagreb, Split, Sarajevo, Odjel za umjetnost i restauraciju u Dubrovniku, Akademija primenjenih umetnosti u Beogradu i Fakultet umetnosti u Novom Sadu).

Takođe, ističemo da je Evropska mreža za edukaciju konzervatora i restauratora ENCORE (European Network for Conservation-Restoration Education) donijela preporuku da se profesija konzervatora-restauratora tretira kao regulisana profesija sa minimumom od pet studijskih godina, nakon čega se stiče diploma koja daje mogućnost samostalnog rada u struci i dobijanja licence za rad, a što su razvijene zemlje već primijenile kroz svoj zakonodavni okvir kao obavezu.

U prilog finansijske održivosti organizovanja studijskog programa u Crnoj Gori je i činjenica da nastavni plan Interdisciplinarnog studijskog programa konzervacija i restauracija sadrži veliki broj teorijskih, umjetničkih i stručno-tehnoloških predmeta koji se već izvode na postojećim studijskim programima Fakulteta likovnih umjetnosti, a veći dio kadra – nastavnika i saradnika koji će biti angažovani na studijskom programu, sa Fakulteta likovnih umjetnosti, Prirodno-matematičkog, Metalurško-tehnološkog i Arhitektonskog fakulteta, su u radnom odnosu na Univerzitetu Crne Gore, čime su bitno smanjeni ukupni finansijski troškovi potrebni za funkcionisanje ovog studijskog programa.

Veći finansijski izdatak čini angažman četiri gostujuća profesora iz regiona, za pojedine usko-stručne konzervatorske discipline za koje ne postoje stručnjaci sa akademskim

zvanjem u Crnoj Gori. To je u početnom periodu razvoja Studijskog programa neophodno, dok se od najuspješnijih magistranata i doktoranata, preko saradničkog angažmana, vremenom ne formira adekvatan domaći nastavnički kadar za te discipline. Njihov angažman biće poželjna podrška studijskog programa za podsticanje međunarodne saradnje ustanova kulturne baštine, što se takođe prepoznaje kao postojeći nedostatak.

Na osnovu urađenih finansijskih pokazatelja od strane Univerziteta Crne Gore potreban je sljedeći finansijski izdatak za petogodišnji ciklus osnovnih i master studija konzervacije i restauracije.

2020/21. godina..... 60.000,00 €

2021/22. godina..... 80.000,00 €

2022/23. godina.....120.000,00 €

2023/24. godina.....160.000,00 €

2024/25. godina.....195.000,00 €

Napominjemo da je planirano finansiranje prve školske godine studijskog programa (2020/2021) u iznosu od 60.000,00 eura i druge školske godine (2021/2022) u iznosu od 80.000,00 eura kroz Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2021. godinu, koji na prijedlog Ministarstva kulture usvaja Vlada Crne Gore.

Na kraju, podsjećamo da su radovi na novom objektu Fakulteta likovnih umjetnosti završeni.

Organizovanjem studijskog programa konzervacije i restauracije u Crnoj Gori, biće stvorena odgovarajuća kadrovska struktura koja može odgovoriti kako sa aspekta stručnog i praktičnog nivoa, tako i sa aspekta primjene savremenih standarda, metoda i metodologija, a sve u interesu zaštite i očuvanja svih elemenata neprocjenjivih vrijednosti kulturnog nasljeđa Crne Gore i daljem unaprjeđenju konzervatorske djelatnosti u kontekstu održivog korišćenja kulturne baštine, njene ekonomske, turističke i druge valorizacije, poštujući princip očuvanja svih kulturno-istorijskih slojeva koji su obilježje sveukupnog nasljeđa Crne Gore i njenog identiteta.

Bez obzira na ozbiljnost trenutne situacije u kojoj se nalaze sve države zbog pandemije izazvane virusom COVID-19, mišljenja smo da se moramo baviti razvojem, pored ostalih, i konzervatorske djelatnosti u interesu očuvanja identiteta i svih naslijeđenih kulturnih vrijednosti u Crnoj Gori. U tom smislu ističemo da je predmetna oblast od značaja za relevantno tumačenje i prezentaciju kulturno-istorijske i društvene prošlosti, stoga je formiranje ovog studijskog programa i pitanje naše odgovornosti za budućnost.

Posebnu vrijednost ovog programa vidimo i u naučnom kapacitetu za istraživanje, umrežavanje sa srodnim međunarodnim programima i privlačenju značajnijih međunarodnih fondova. Cilj je i objedinjavanje naučnih kapaciteta u ovoj oblasti, a što je i jedan od Zaključaka Vlade Crne Gore, broj 07-4447 od 27. septembra 2018. godine.

Uvažavajući značaj unaprjeđenja kadrovske baze, kao i njihov potencijal u pogledu osnovnog studijskog zvanja, kompetencija i vještina u djelatnostima zaštite i očuvanja kulturne baštine, ističemo da je potrebna sredstva moguće obezbijediti kroz Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara, koji na prijedlog Ministarstva kulture donosi Vlada Crne Gore, na godišnjem nivou, a u skladu sa članom 128 Zakona o zaštiti kulturnih dobara.

Imajući u vidu izloženo, Ministarstvo kulture predlaže da se podrži predmetna inicijativa kroz obezbjeđivanje namjenskih sredstava za organizovanje interdisciplinarnog studijskog programa konzervacije i restauracije, a u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju ("Službeni list Crne Gore", br. 044/14, 052/14, 047/15, 040/16, 042/17).

Cijeneći navedeno, Ministarstvo kulture je na zahtjev br. 01-011/20-1716 od 7.07.2020. godine, dobilo pozitivno mišljenje Ministarstva finansija br.01-11838/1 od 9.07.2020. godine.